

28 AUG 2013

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse

Deres dato

Vår referanse

Vår dato

2005-0193

23. august 2013

Høring – felles ordning for varsling om kritikkverdige forhold i virksomhetene i justissektoren, jf. arbeidsmiljøloven §§ 3-6, jf. § 2-4

Vi viser til departementets høringsbrev 6. juni 2013 med frist for å avgi uttalelse til 23. august 2013.

Det fremgår at beslutningen om å etablere en felles varslingsordning for hele justissektoren er tatt. Høringsinstansene er invitert til å uttale seg om hvilke virksomheter som bør omfattes av den felles varslingsordningen, særlig med hensyn til virksomheter med en helt eller tilnærmet selvstendig stilling, og valg av modell for en slik ordning. Høringsinstansene er også bedt om å oppgi antall varslinger om kritikkverdige forhold i virksomhetene hittil i 2013 og i 2012 og kontaktperson i virksomheten for oppfølgingen av denne saken.

1. Generelt

Det fremsatte høringsnotatet legger opp til etablering av en felles varslingsordning som skal være en sikkerhetsventil og et alternativ til allerede eksisterende virksomhetsinterne varslingskanaler i mer spesielle tilfeller. Arbeidstakerne har i dag rett til å ta opp kritikkverdige forhold internt i henhold til virksomhetens rutiner for varsling eller på annen forsvarlig måte. I tillegg kan de varsle eksternt til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter, alternativt varsle gjennom mediene. Departementets høringsnotat legger opp til etableringen av enda en kanal for mer spesielle tilfeller uten at det kan sees at en grenseoppgang er nærmere klarlagt. Det legges også opp til at utenforstående kan benytte ordningen. Arbeidsmiljøloven §§ 3-6, jf. 2-4 regulerer arbeidstakers varslingsrett. Å legge til rette for varsling også for utenforstående vil være en betydelig utvidelse i forhold til det arbeidsmiljøloven direkte regulerer.

Det kan reises spørsmål både om behovet for en slik ny felles varslingsordning i tillegg til eksisterende ordninger og om ordningen vil bidra til å skape klarhet. Risikoen for klarhet synes ytterligere å øke når det også legges opp til at utenforstående kan varsle. Dette kan være personer som har eller har hatt saker til behandling i justissektoren og hvor grensen mellom et varsel, en klage, rene meningsyttringer eller sjikane kan fremstå som flytende. Flere forhold fremstår som uavklart i høringsnotatet. For eksempel heter det at "(v)arsling til en felles varslingsenhet for justissektoren vil være å anse som intern varsling, uavhengig av hvilken modell som velges." Dette nevnes i forhold til arbeidsmiljølovens krav om at

Postadresse
Postboks 8026 Dep.
0030 Oslo

Kontoradresse
Tordenskioldsgate 6,
0160 Oslo
Org. nr. 985 847 215

Telefon*
22 40 44 00
Telefaks
22 40 44 01

Internett
www.gjenopptakelse.no
post@gjenopptakelse.no

Leder
Helen Sæter

varslingen skal være forsvarlig, se arbeidsmiljøloven § 2-4 der det fremgår at den som varsler i tråd med virksomhetens rutiner alltid vil ha varslet på en forsvarlig måte. Etter kommisjonens syn kan det imidlertid stilles spørsmål om domstolen i den enkelte sak vil føle seg bundet av departementets forståelse av begrepet "intern varsling" ved tolkningen av om forsvarlighetskravet § 2-4 er oppfylt.

Etter høringsnotatets punkt 2.5 forutsetter etableringen av en felles varslingsordning for justissektoren at eventuelle eksisterende eksterne varslingsordninger i justissektoren må avvikles. Det er uklart for kommisjonen hvilke eksterne varslingsordninger departementet tenker avvirket til fordel for den nye varslingsordningen som betegnes som en intern varsling.

I punkt 4.2. fremholdes det at en felles varslingsenhet vil kunne opparbeide seg kompetanse på generelle utfordringer i justissektoren og i den enkelte virksomhet. Varslingsenheten antas også å ville kunne bidra til økt kompetanse i sektoren. Departementet går inn for å legge varslingsmottaket/-enheten til et advokat- eller konsulentfirma. Kommisjonen forutsetter at dersom et advokat- eller konsulentfirma skal kunne opparbeide seg slik kompetanse, må det motta varselssaker i et visst omfang. Samtidig uttaler departementet at ordningen tar sikte på mer spesielle tilfeller, noe som synes å begrense tilfanget av saker. Dersom varslingsenheten også skal bidra til økt kompetanse i sektoren, vil kommisjonen stille spørsmål om hvordan slik kompetanse tenkes å tilflytte Justis- og beredskapsdepartementet, slik ordningen er foreslått lagt opp.

Det kan også oppstå spørsmål om myndighet og ansvarsfordeling mellom det foreslåtte varslingsorganet og departementet.

Av punkt 4.4. fremgår det at en slik felles varslingsenhet også skal kunne fungere som rådgiver for virksomhetene uten at det foreligger en varslingssak. Kommisjonen stiller spørsmål om ikke varslingsenheten da tildeles en helt ny rolle, og om ikke det kan oppstå en fare for sammenblanding av disse rollene. Varslingsenheten kan for eksempel være rådgiver for virksomheten i tilknytning til et konkret problem. Dersom problemet ikke løses, kan det danne grunnlag for en varslingssak som skal håndteres av den samme varslingsenheten.

2. Bør Gjenopptakelseskommisjonen omfattes av den felles varslingsordningen?

Kommisjonens uavhengige stilling kommer til uttrykk i straffeprosessloven § 395 siste ledd der det heter:

Kongen i statsråd kan fastsette nærmere regler om kommisjonens lokalisering, arbeidsmåte og administrasjon. For øvrig bestemmer kommisjonen selv sin arbeidsmåte og tilsetter et nødvendig antall saksforberedere. Kommisjonen kan ikke instrueres om sin utøving av myndighet.

Varslingssaker spenner over et vidt spekter. Som eksempler på kritikkverdige forhold nevner departementet mislighold av lovbestemte påbud eller forbud, brudd på virksomhetens etiske retningslinjer, svikt i sikkerhetsrutiner, arbeidsforhold i strid med arbeidsmiljølovens krav, uforsvarlig saksbehandling, korrupsjon eller andre økonomiske misligheter eller brudd på andre interne regler og retningslinjer. Noen saker kan klart berøre rent organisatoriske og andre administrative forhold der det kan gis instruks. Andre saker kan i større eller mindre grad være forbundet med kommisjonens behandling av enkeltsaker, som det ikke kan gripes inn i. Her kan det lett oppstå vanskelige grenseoppganger.

Et sentralt spørsmål vil også være på hvilken måte varslene er tenkt fulgt opp av varslingsmottaket/varslingsenheten. I høringsnotatet heter det at varslingsmottaket skal

motta, vurdere og behandle saker om varsling om kritikkverdige forhold i virksomhetene, for eksempel gjøre forundersøkelser, herunder vurdere om varslingsinnhold gir grunnlag for oppfølging – samt foreslå en prosess for eventuell videre oppfølging. "Varslingsenheten virker sammen med den aktuelle virksomheten som det kritikkverdige forholdet gjelder", jf. høringsnotatets side 11 punkt 7.2. første avsnitt. Det fremstår som noe uklart hvordan dette nærmere er tenkt innrettet.

Den uavhengige stillingen som kommisjonen på prinsipielt grunnlag er gitt, gjør det betenkelig å la kommisjonen være omfattet av en slik felles varslingsordning.

3. Valg av modell

Dersom departementet likevel beslutter å la gjenopptakelseskommisjonen være omfattet av den felles varslingsordningen, oppstår spørsmål om hvilken modell som skal velges.

Å plassere varslingsmottaket hos et advokatfirma eller konsulentfirma kan oppleves som fremmed og ikke som en intern varsling, jf. forsvarlighetskravet i arbeidsmiljøloven § 2-4. Dette selv om en slik modell kanskje i noe større grad ville ivareta hensynet til uavhengighet, både hos varslingsenheten og kommisjonen.

De momentene som er nevnt i høringsnotatets punkt 4.2. – oppbygging av kompetanse på generelle utfordringer i justissektoren og i den enkelte virksomhet – synes å tale mot å legge varslingsmottaket/-enheten til et advokatfirma eller konsulentfirma. Slik kompetanse burde i tilfelle ligge hos Justis- og beredskapsdepartementet.

Det vil være ulike hensyn som taler for og mot de ulike modellene. Kommisjonen kunne ønske at det ble gitt anledning til en noe grundigere vurdering av alternative modeller.

Ut fra det som foreligger ville kommisjonen foretrekke at den eventuelle varslingsmottaket/-enheten ble lagt til Justis- og beredskapsdepartementet.

4. Drift mv.

I høringsnotatet drøftes om varslingskanalen skal legges ut på virksomhetens intranett eller om man skal legge den ut på hjemmesidene (internett) til etatene i justissektoren. En åpen internettløsning antas å legge bedre til rette for at alle kan varsle.

Ved å åpne for at utenforstående kan bruke varslingsordningen og at internett kan benyttes, risikerer man at ordningen blir brukt som klageinstans, til omkamper og i ren sjikanehensikt. Når forslaget også legger opp til at kostnader til behandling av den enkelte varslings sak skal dekkes av virksomheten som den konkrete varslingen gjelder, kan dette forslaget få urimelige konsekvenser.

Gjenopptakelseskommisjonen går ikke inn for denne løsningen.

5. Antall varslinger om kritikkverdige forhold i virksomhetene hittil i 2013 og i 2012.

Gjenopptakelseskommisjonen har ikke hatt noen varslings saker.

Denne saken er drøftet med de lokale tillitsvalgte.

6. Kontaktperson i virksomheten for oppfølgingen av denne saken.

Som kontaktperson oppgis:

Leder Helen Sæter

Telefon: 22 40 44 12

E-post: Helen.Saeter@gjenopptakelse.no.

Med hilsen

Helen Sæter
leder